

PREGLED I ANALIZA NACIONALNIH PRAVILA

KLJUČNE PORUKE ZA RAD SA DRŽAVAMA I ZA NJIH – SAŽETAK O POLITICI

UVOD

Evropska agencija za posebne potrebe i inkluzivno obrazovanje (Agencija) ima za cilj da podrži svoje države članice u razvoju i uspješnoj implementaciji politike inkluzivnog obrazovanja. Kompletan rad sa državama članicama podržava ambiciju Agencije da postane aktivni učesnik u promeni politike. Sve što Agencija radi je u saglasnosti sa krajnjom vizijom sistema inkluzivnog obrazovanja, a to je obezbediti da svi učenici bilo kog uzrasta dobiju mogućnost visokokvalitetnog obrazovanja i vaspitanja u svojoj lokalnoj zajednici, pored svojih prijatelja i vršnjaka.

Rad Agencije na **Pregledu i analizi nacionalnih pravila** (CPRA) se odvijao od 2014. do 2021. godine. CPRA je ponudila državama članicama Agencije individualizovane informacije o okvirima politike inkluzivnog obrazovanja. One takođe stavljaju opsežnije zaključke i rezultate Agencije u širi sadržaj evropske i međunarodne politike za obrazovanje i inkluziju.

CPRA je podržala kreatore politika država da razmisle o razvoju politike inkluzivnog obrazovanja i stimulisala je diskusiju o politici u dotičnoj zemlji. Ona je analizirala dostupne informacije o trenutnoj politici inkluzivnog obrazovanja države; CPRA se nije bavila pitanjem stvarne implementacije politike.

Ovaj sažetak o politici daje ključne poruke proistekle iz aktivnosti CPRA na kojima se u budućnosti može zasnivati rad država na razvoju politike u vezi sa inkluzivnim obrazovanjem, kao i rad Agencije s državama članicama i za njih.

METODOLOGIJA CPRA

Metodologija CPRA je razvijena tokom pilot faze koja obuhvata zaposlene u Agenciji i osam država članica Agencije. Upotrebene metode su izgrađene na osnovu daljih faza sa drugim državama članicama i potvrđene tokom njih. Do kraja 2021. godine, 24 država članica Agencije (tj. države i nadležnosti) je učestvovalo u CPRA.

Agencija i kreatori politike država članica saglasili su se da rad na razvoju politike može da se shvati u smislu njene **sagledane namere**. Pristupi politici mogu biti osmišljeni da:

- **spreče** različite oblike obrazovnog isključivanja pre nego što se dese;
- **intervenišu** kako bi kvalitetno inkluzivno obrazovanje uvek bilo dostupno za sve učenike;
- **nadoknade** određenim postupcima i pružanjem kada prevencija i intervencija ne ispunjavaju potrebe učenika u inkluzivnom okruženju na odgovarajući način.

U radu CPRA, pilot grupa je identifikovala 12 ključnih mera politike za ispunjavanje ciljeva politike na međunarodnom i evropskom nivou i poboljšanje kvaliteta obrazovnih sistema za sve učenike. Zaposleni u Agenciji su proučili pristupe država članica politici povezane sa ovim merama. Oni su klasifikovali pristupe kao prevencija, intervencija ili kompenzacija i identifikovali su praznine ako nije naveden nijedan postupak politike.

GLAVNI ZAKLJUČCI

Zaključci CPRA pokazuju da rad sa državama na preciznom proučavanju određene sagledane namere politike može da istakne korisne informacije da bi se podržao rad na razvoju politike. Uzimajući u obzir ravnotežu između pristupa prevencije, intervencije i kompenzacije i/ili praznina u pokrivenosti politikom, države dobijaju relevantne informacije za razvoj svoje politike za sisteme inkluzivnog obrazovanja. Ovo razmatranje takođe ističe sveobuhvatnije poruke na nivou Evrope, pružajući potencijalni pokazatelj pravca putovanja u razvoju politike ka preventivnijim pristupima.

Sistemi inkluzivnog obrazovanja zahtevaju sveobuhvatni opseg politika

Inkluzivno obrazovanje se ne odnosi samo na podršku pojedinačnim učenicima. Niz politika na svim nivoima mora da se uzme u obzir i implementira inkluzivno obrazovanje.

12 mera i preporuka politike istaknutih u radu CPRA mogu da pomognu kreatorima politike da razmotre svoje postojeće nacionalne politike u svim sektorima koji utiču na inkluzivno obrazovanje.

Održivi razvoj ka inkluzivnom obrazovanju zahteva kombinaciju tri pristupa politike

Dugoročni, održivi razvoji ka sistemima inkluzivnog obrazovanja mogu se posmatrati kao kombinacija preventivnih, interventnih i kompenzacionih pristupa. Putovanje zemlje ka efektivnom i ravnopravnom sistemu inkluzivnog obrazovanja može se identifikovati udaljavanjem od postupaka prevashodno kompenzacione politike, prema delovanjima politike koji su više fokusirani na intervenciju i prevenciju.

Postoje različiti obrasci pristupa politike za 12 mera politike

Države članice Agencije uključene u rad CPRA imale su veoma različite obrasce pristupa za 12 mera politike. Mada nisu bili uočljivi jasni trendovi, mogla je da se identifikuje najviše i najmanje sveobuhvatna pokrivenost.

Države članice su imale više sveobuhvatnu pokrivenost politika za mere povezane sa podrškom za unapređenu saradnju, usmeravanje i inkluzivno obrazovanje, kao i predškolsko vaspitanje i obrazovanje.

Pokrivenost je bila manje sveobuhvatna za politike koje su se odnosile na mere povezane sa etosom škole, unapređenjem tranzicije sa škole na posao, smanjujući negativne efekte ranog praćenja i ponavljanja razreda i pružanjem podrške unapređenjima za škole sa nižim obrazovnim ishodima.

PROCES CPRA

Proces CPRA je izgrađen na pristupima saradnje sa kreatorima politike država članica. Oni su bili osnova za sistematsko identifikovanje oblasti jačine politike i oblasti razvoja politike koje su predstavnici država članica mogli da koriste na različite načine u svom kontekstu. Radni procesi saradnje, zajedničkog razvoja imaju potencijal za dalji razvoj u budućem radu Agencije sa svojim državama članicama.

Koristi od zajedničkog rada

Zajednički rad u okviru ministarstava za obrazovanje i sa drugim ministarstvima, institucijama i organima je preduslov da se obezbede koherentne politike za inkluzivno obrazovanje. Zajednički pristup omogućava da se identifikuju postojeće politike koje nenamerno doprinose izuzeću i radu protiv cilja inkluzivnog obrazovanja.

Prepoznavanje oblasti snaga i oblasti za razvoj

Sistematsko identifikovanje oblasti snaga i oblasti za razvoj u okviru politike je preduslov za postavljanje kratkoročnih i dugoročnih prioriteta politike za inkluzivno obrazovanje. Identifikovanje oblasti snaga i oblasti za razvoj može da pruži podršku diskusiji među svim obrazovnim zainteresovanim stranama o izmenama politike neophodnim da bi se ostvarili inkluzivniji obrazovni sistemi.

UJEDNAČENOST SA RAZVOJIMA POLITIKE NA MEĐUNARODNOM I EVROPSKOM NIVOU

Rad na međunarodnom i evropskom nivou naglašava potrebu za daljim radom na razvoju sa državama na politikama inkluzivnog obrazovanja koji se fokusira na SVE učenike. Postoji posebna potreba da se integrišu specifične međunarodne obaveze/zahtevi kao i obaveze/zahtevi Evropske unije u nacionalni zakon i politiku. Neophodan je takođe zajednički, međusektorski rad na identifikovanju i postupanju sa sistemskim faktorima koji su prepreka pravednosti za sve učenike.

Značaj razmatranja razvoja na međunarodnom i evropskom nivou

Ključni rad na međunarodnim i evropskim nivoima može da pruži podršku dijalogu u okviru rada na razvoju nacionalne politike. Takav dijalog može da vodi ka jasnijem, široko usaglašenom shvatanju inkluzivnog obrazovanja i da osigura da će međunarodne konvencije biti obogaćene u nacionalnom zakonu i politici.

Uzimanje u obzir pravca putovanja

Ključni rad na međunarodnim i evropskim nivoima ponovo potvrđuje važne razvoje politike koje usmeravaju pravac putovanja. Trenutno, oni naglašavaju potrebu za programima koji se fokusiraju na širi obim učenika – posebno onih koji se nalaze u nepovoljnom položaju – da bi se raskinula direktna veza između inkluzije i posebnih obrazovnih potreba/smetnji u razvoju koje postoje u mnogim zemljama. Razvoj politike zasnovan na dokazima mora da ima višedimenzionalni pristup inkluzivnom obrazovanju koji uzima u obzir razlike među pojedincima i u okviru grupe kada se posmatraju faktori marginalizacije u školama i u širem obrazovnom sistemu.

Razumevanje sistemskih faktora koji utiču na pravednost u obrazovanju

Da bi se u potpunosti pozabavila faktorima obrazovnog sistema koji se odnose na diskriminaciju i podbacivanje osetljivih grupa, politika mora da se fokusira na pravednost i značaj korektnosti u obrazovnim mogućnostima. Politika treba jasno da saopšti da je moguće razviti obrazovne sisteme koji su istovremeno visokokvalitetni i ravnopravni.

FOKUS NA DALJEM RADU RAZVOJA POLITIKE SA DRŽAVAMA

Postoji mogućnost za dalji razvoj rada CPRA da bi se saopštili nacionalni, evropski i međunarodni ciljevi politike. Ažurirani okvir CPRA može da se razvije kao alat za unapređenje monitoringa razvoja u inkluzivnom obrazovanju u okviru samih i u svim državama članicama Agencije i da podrži diskusije u vezi Ciljeva održivog razvoja Ujedinjenih nacija i prioriteta evropskog obrazovnog prostora.

Takođe postoji potencijal za gradnju na osnovu rezultata CPRA da bi se podržao širi monitoring u državama članicama Agencije i sa njima. Rezultati CPRA postavljaju referentnu vrednost trenutnih situacija politike država. Države bi dugoročno mogle da se vrate ovim rezultatima kako bi pratile određene promene i razvoje politike.

Izgradnja na celokupnom radu CPRA, sve buduće aktivnosti Agencije sa njenim državama članicama biće uključene u aktivnost podrške razvoju nacionalnih pravila (CPDS). CPDS će razviti radne procese CPRA da bi se nadogradili zaključci koji su se pokazali kao korisni za države koje pružaju podršku. CPDS će imati za cilj da uspostavi sveobuhvatni okvir i metodologiju za rad sa predstavnicima država članica. To će im omogućiti da prouče i vrše monitoring nad efektivnom implementacijom okvira politike za sisteme inkluzivnog obrazovanja u svojim državama.

Dodatne informacije o CPRA potražite u sažetom izveštaju, *Country Policy Review and Analysis: Key messages for working with and for countries*.

Da biste saznali više o Agenciji i njenom radu, posetite: www.european-agency.org

© European Agency for Special Needs and Inclusive Education 2021

Podrška Evropske komisije za pripremu ove publikacije ne predstavlja potvrdu sadržaja koji odražava stanovišta njegovih autora, i zbog toga se Komisija ne može smatrati odgovornom za bilo koju upotrebu ovde sadržanih informacija.